

Centrul Pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități

RAPORT DE ACTIVITATE 2022

Partener instituțional IM SDP

Viziunea asociației se cuprinde în angajamentul nostru de a contribui la crearea unei societăți incluzive în care toți bărbații și toate femeile, băieții și fetele cu dizabilități din Republica Moldova, fără discriminare, să se bucure de respect pentru demnitatea lor umană.

Misiunea noastră este de a promova și proteja drepturile persoanelor cu dizabilități, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, gen, sex, vârstă, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar, de a favoriza incluziunea socială și împlinirea lor spirituală prin acțiuni de monitorizare, advocacy și programe de dezvoltare a potențialului lor.

Valori

CDPD creează parteneriate pentru o societate incluzivă pentru toți, urmând principiul respectării *Demnității Umane*.

- **Dragostea pentru semenii:** cea mai importantă chemare este de a prețui și de a purta de grijă oamenilor;
- **Integritate:** consecvență, onestitate, corectitudine și transparență – evaluate prin acuratețea acțiunilor noastre;
- **Excelență:** suntem dedicați celor mai înalte standarde profesionale;
- **Familie:** prețuim echilibrul dintre familie, dezvoltarea personală și profesională;
- **Egalitate de șanse:** contribuim la participarea deplină la viața publică a fiecărei persoane.

Obiectivele strategice

- Facilitarea ajustării graduale a legislației naționale și a politicilor publice la prevederile Convenției ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități
- Apărarea drepturilor persoanelor cu dizabilități
- Abilitarea economică a persoanelor cu dizabilități
- Participarea la viața politică și publică a persoanelor cu dizabilități.

Domeniile de expertiză:

- Advocacy pentru promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități.
- Litigare strategică pentru apărarea drepturilor persoanelor cu dizabilități.
- Monitorizarea respectării drepturilor persoanelor cu dizabilități.
- Analiza politicilor publice în domeniul drepturilor persoanelor cu dizabilități prin prisma standardelor internaționale în domeniul drepturilor omului.
- Participarea la viața politică și publică a persoanelor cu dizabilități.
- Accesibilitate fizică și informațională conform conceptului designului universal.
- Protecția împotriva discriminării persoanelor cu dizabilități.

Programele CDPD implementate în 2022

- ✓ **DREPTURILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI**
- ✓ **ADVOCACY PENTRU POLITICI PUBLICE SENSIBILE LA NECESITĂȚILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI**
- ✓ **RĂSPUNSUL CDPD LA CRIZA UMANITARĂ PROVOCATĂ DE RĂZBOIUL DIN UCRAINA.**

I. DREPTURILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Elena Stajila , directoare de program

Activitățile au fost realizate în conformitate cu Planul operațional al CDPD pentru anul 2022 au fost prevăzute următoarele direcții prioritare de activitate.

COMPONENTA 1: ASISTENȚA JURIDICĂ

În anul 2022, CDPD a acordat asistența juridică pentru 168 persoane, dintre care 95 femei și 73 bărbați.

130-beneficiari de asistență juridică primară ;

38- beneficiari de asistență juridică calificată;

53 -cereri, petiții, plângeri, sesizări, cereri de contestare a unor decizii judecătorești etc. întocmite în numele și în interesul beneficiarilor, adresate autorităților publice, precum și altor instituții, organizații.

21 - participări a reprezentanților CDPD în cadrul ședințelor de judecată și a consiliului de egalitate în scopul apărării persoanelor cu dizabilități precum și a cauzelor ce țin de interes public.

De asemenea a fost acordată asistență Juridică pentru 12 ONG-uri: AOPD, ANM, FCPS, Asociația Dolna, ASRM, Alianța INFONET, Sunshine, SOS AUTISM, ACM, AO Motivație; CMT, Asociația Nevăzătorilor Strășeni.

Lecții publice

Au fost realizate 20 lecții publice ateliere de informare realizate în format of/on-line in cadrul cărora pe diferite subiecte ce vizează domeniul persoanelor cu dizabilități au fost informate 319 persoane.

Întrebări răspunsuri

În scopul informării persoanelor cu dizabilități și altor factori interesați, despre drepturile persoanelor cu dizabilități, inclusiv a oferi un răspuns la cele mai frecvente întrebări de ordin juridic CDPD a dezvoltat pe pagina sa de Facebook CDPD Moldova rubrica ÎNTERBĂRI ȘI RĂSPUNSURI.

Astfel au fost realizate 56 de postări pe parcursul anului 2022¹ :

1

<https://www.facebook.com/cdpdmd/posts/pfbid0h3JVFU41CYscWGKVcmDNqBTDHxsqVbYWpa578Qx3hxSoP8nRvcpoHGibChUCQH6xl>

Spoturi video

CDPD în scopul promovării respectării drepturilor persoanelor cu dizabilități a realizat în anul 2022 6 spoturi video într-un format accesibil. Pentru a fi accesibile persoanelor cu dizabilități de auz, spoturile au fost subtitrate și însoțite de traducere în limbajul semnelor. Spoturile au fost promovate pe Site www.cdpd.md și pe paginile de Facebook CDPD Moldova Instanțelor Judecătorești, Consiliului Național de Asistență Juridică Garantată de Stat și Direcțiilor Raionale de Asistență Socială.

Spoturile video s-au referit la următoarele subiecte:

„Acces la justiție”: <https://www.facebook.com/cdpdmd/videos/331549702514996/>

„Drepturile la accesibilitate” <https://www.facebook.com/cdpdmd/videos/5841460102531164/>

„Drepturile la protecție socială” <https://www.facebook.com/cdpdmd/videos/5291811824250448/>

„Dreptul la sănătate și reabilitare medicală”

<https://www.facebook.com/cdpdmd/posts/pfbid031DssxRm1aXSus78FYG4NerGfPBK1AbWCsWEt4ETyfFupkZ1Kmheexy2zsE5hXXwwl>

„Dreptul la educație” <https://www.facebook.com/cdpdmd/videos/1222807955334372/>

„Dreptul la muncă” <https://www.facebook.com/cdpdmd/videos/885516986195666/>

Infografice

Au fost elaborate și difuzate 5 infografice privind accesul la justiție pentru persoanele cu dizabilități prin intermediul paginilor de Facebook ale CDPD, Judecătoria Ungheni și Judecătoria Bălți. Infograficele sau bazat pe următoarele subiecte:

1. „Dreptul la petiție”

<https://www.facebook.com/cdpdmd/posts/pfbid035aUpwxpd4VxnJ9kwC7159SyiDqcUt74EezhEjSGHMnzCF7SE6ZK4EpCADJnNpPR4l>

2. „Accesul la servicii de asistență juridică gratuită”

<https://www.facebook.com/cdpdmd/posts/pfbid0Xno9ukHXkvwJ7K921yLTD5fMgjsYoZyBXaY9SsxQYWWQybGSf3Jz9bKH4UakBZQl>

3. „Apărarea drepturilor în fața Consiliului Egalității”

<https://www.facebook.com/cdpdmd/posts/pfbid0rHMCS9Y9GtvzmAdWhnZ5NEbxp4q5WTvQaca3TTD3wzKH9EozAZF65ojMTudsEXWPl>

4. „Apărarea drepturilor persoanelor cu dizabilități în procesul civil”

<https://www.facebook.com/cdpdmd/posts/pfbid02jzaxQ1pj65Bc4VfabBD4TYtS6PabSXuoWxSSMZ1XTArhHy4zf9ScaYVa7MADAwr7l>

5. „Apărarea drepturilor persoanelor cu dizabilități în procesul contravențional și penal”

<https://www.facebook.com/cdpdmd/posts/pfbid0vhZCVc9REEjtN1iLYXKdDvA1ruJW4RLUK2FnrAMYpRNff5CBW7BqdJAJqzo45qVgl>

Emisiuni radio

5 emisiuni radio au fost realizate cu participarea juriștilor CDPD și difuzate pe paginile de Facebook ale CRPD și site-ul Radio Moldova

Emisiunile radio au vizat următoarele tematice

Emisiune radio: „Accesul la justiție”

<https://trm.md/ro/ochiul-interior/ochiul-interior-emisiune-din-19-februarie-2022>

Emisiune radio: „Dreptul la muncă”

<https://trm.md/ro/ochiul-interior/ochiul-interior-emisiune-din-26-martie-2022>

Emisiune radio: ”Conceptul de protecție socială”

<https://trm.md/ro/ochiul-interior/ochiul-interior-emisiune-din-11-iunie-2022>

Emisiune radiofonica: „Facilitati fiscale si vamale pentru importul de autovehicule pentru persoane cu dizabilitati locomotorii”, <https://trm.md/ro/ochiul-interior/ochiul-interior-emisiune-din-18-iunie-2022>

Emisiune radiofonica: „Dreptul la educație”

<https://trm.md/ro/ochiul-interior/ochiul-interior-emisiune-din-3-septembrie-2022>

COMPONENTA 2: LITIGARE STRATEGICĂ

În anul 2022 CDPD a administrat 17 cazuri de litigare strategică, dintre care 8 cazuri – au fost inițiate în anii precedenți și 9 cazuri – au fost inițiate în anul 2022.

Rezultatele atinse prin intermediul proceselor de litigare strategică:

I. Cauza G. Ș. versus CNAS privind revendicarea dreptului la o pensie decentă

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 09.11.2022 au fost admise parțial pretențiile beneficiarului, obligând astfel CNAS să reexamineze pensia pentru limita de vârstă a dl. G. Ș prin luarea în calcul a perioadei de muncă de 62 de luni. Deoarece Curtea de Apel a satisfăcut parțial pretențiile beneficiarului CDPD a atacat Decizia Curții de Apel cu recurs la Curtea Supremă de Justiție. Procesul de litigare urmează să fie administrat de CDPD în continuare în anul 2023.

II. Cauza „A. C. versus Compania Aeriană „FLY ONE” și compania de turism ZBOR.MD” privind repararea prejudiciului cauzat pentru discriminare, pe criteriu de dizabilitate, la prestarea serviciilor de transport

Ca urmare a intervenției CDPD, a fost încheiată o tranzacție de împăcare între beneficiara A.C și compania Aeriană „FLY ONE” și compania de turism „ZBOR.MD” conform căreia doamnei A.C i-au fost compensate toate cheltuielile pentru biletele avia, inclusiv costul medicamentelor, procurate în legătură cu suferințele psihice aduse petiționarei pentru neasigurarea măsurilor de acomodare rezonabilă în procesul îmbarcării. Beneficiara și-a exprimat mulțumire către CDPD pentru implicare în soluționarea litigiului respectiv (scrisoare de mulțumire a doamnei A.C. poate fi accesată la următorul link: https://eu.docworkspace.com/d/sAJ3uNfPantq_AYWH_cqvpxQ

III. Cauza V.B. versus Spitalul Municipal „Sfânta Treime” privind atragerea la răspundere penală a personalului medical pentru o infracțiune de malpraxis și repararea prejudiciului material și moral cauzat

Ca urmare a intervenției CDPD contestația depusă a fost admisă de Procuror-adjunct interimar al Procurorului-șef, fiind dispusă restituirea materialelor către organul de poliție pentru pornirea

urmăririi penale La data de 02.12.2022 domnul V.B. a fost audiat pentru prima dată, după aproape 1,5 ani de la depunerea plângerii penale privind comiterea infracțiunii de malpraxis. Organul de poliție urmează să audieze personalul medical și să efectueze alte acte de procedură în vederea pornirii urmăririi penale. Procesul de litigare urmează să fie administrat de CDPD în continuare în anul 2023

IV. Cauza CDPD pentru eliminarea prevederilor discriminatorii privind participarea persoanelor cu dizabilități la ședințele de judecată prin intermediul videoconferinței

În urma intervenției CDPD Consiliul de Egalitate a constatat că prevederile supuse examinării (art. 213 alin. (3) și art. 216 alin. (11) din CPC) generează discriminarea persoanelor cu alte tipuri de dizabilitate în raport cu persoanele cu dizabilități locomotorii în ceea ce privește participarea la procesul de judecată la distanță, online, prin intermediul videoconferinței . Un alt rezultat atins pe marginea acestui caz este cererea CDPD adresată Avocatului Poporului privind sesizarea Curții Constituționale pentru controlul constituționalității a cuvântului „locomotorie” din redacția art. 213 alin. (3) CPC, care generează discriminarea persoanelor cu alte tipuri de dizabilitate în raport cu persoanele cu dizabilități locomotorii în ceea ce privește participarea la procesul de judecată la distanță, online, prin intermediul videoconferinței, a fost admisă. Prin urmare Avocatul Poporului, la rândul său, la solicitarea CDPD a sesizat Curtea Constituțională care la rândul său a admis sesizarea spre examinare. În prezent suntem în așteptarea examinării cauzei de către Înalta Curte (sesizarea, publicată pe site-ul CC, poate fi accesată la următorul link: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/sesizari/202a_2022.12.01.pdf).

Procesul de litigare urmează să fie administrat de CDPD în continuare în anul 2023.

V. Finanțarea intervențiilor de implant dentar pentru persoane cu dizabilitate neangajate în câmpul muncii ce au o situație financiară precară prin intermediul acordării suportului monetar unic.

Datorită intervenției CDPD beneficiarul G.E persoană cu dizabilitate severă psiho-socială, a fost invitat să participe la ședința comisiei din cadrul Direcției AS pentru evaluarea necesităților în vederea acordării suportului monetar. Ulterior, comisia a întocmit Planul individualizat de asistență, unde a inclus tratamentul stomatologic protetic în calitate de necesitate individuală prioritară. În baza Planului respectiv, Direcția i-a alocat beneficiarului suma de 6000 de lei în calitate de suport monetar pentru acoperirea cheltuielilor de tratament stomatologic protetic.

VI. Cauza de intervenire a AO CDPD în sancționarea beneficiarei T.C. persoană cu dizabilitate de auz de către Inspectoratul de poliție Rîșcani, pentru pretinse încălcări a restricțiilor legate de Covid 19

În urma intervenției CDPD beneficiara T.C. a fost scutită să achite amenda în valoare de 2000 lei pentru pretinsa încălcare a restricțiilor impuse de autorități în vederea prevenirii infecției Covid 19. Astfel la data de 26.10.2022 prin Hotărârea Judecătoriei Chișinău cu sediul Ciocana a fost anulat procesul verbal deoarece a fost întocmit cu grave abateri de la legislația în vigoare în special din

motivul neasigurării persoanei cu dizabilitate de auz de către Inspectoratul de Poliție a dreptului la interpret în limbajul semnelor, a informației într-un timp util și în format accesibil.

Pentru a cunoaște în detaliu despre conținutul tuturor proceselor de litigare strategică realizate în 2022 vă propunem să luați cunoștință cu Anexa 1 la prezentul Raport de activitate

COMPONENTA 3: CAPACITAREA ASISTENȚILOR SOCIALI DIN STRUCTURILE TERITORIALE (STAS)

În anul 2022, CDPD nu a reușit să identifice resursele financiare în vederea implementării acțiunilor, ce țin de pilotarea programelor de capacitate a asistenților sociali.

COMPONENTA 4: CAPACITAREA PARA-JURIȘTILOR ȘI AVOCAȚILOR

În anul 2022, CDPD în parteneriat cu Consiliul Național de Asistență Juridică Garantată De Stat a realizat programe de capacitate a para-juriștilor și a avocaților în domeniul drepturilor persoanelor cu dizabilități .

În cadrul Programului de capacitate a para-juriștilor au fost capacitați în domeniul drepturilor persoanelor cu dizabilități 35 de para-juriști (23 femei și 12 bărbați) și a vizat următoarele tematici:

- 1) Aspectele esențiale privind dreptul la petiționare (petiție, procedura prealabilă, contencios administrativ);
- 2) Procedura de determinare a dizabilității;
- 3) Cadrul normativ național privind protecția socială a persoanelor cu dizabilități;
- 4) Cadrul normativ național privind dreptul la muncă a persoanelor cu dizabilități.

Pentru a oferi sprijin metodologic parajuriștilor în timpul și după formare CDPD a elaborat Manualului de asistență juridică. Manualul conține informații structurate cu privire la modalitățile disponibile de exercitare a drepturilor persoanelor cu dizabilități conform legislației naționale, autoritățile competente pentru soluționarea problemelor privind drepturile persoanelor cu dizabilități, termenul limită de depunere a cererilor și de luare a deciziilor, precum și modalitatea de contestare a deciziilor. Manualul oferă exemple de cereri/contestații, precum și denumirea și datele de contact ale autorităților și instituțiilor competente pentru soluționarea diferitelor probleme privind drepturile persoanelor cu dizabilități

Manualul cuprinde 4 capitole:

1. Dreptul la petiție;
2. Procedura de determinare a Dizabilității și pierderea capacității de muncă ;
3. Protecția socială a persoanelor cu dizabilități;
4. Dreptul la muncă al persoanelor cu dizabilități.

Acest manual a fost transmis parajuriștilor care au participat la instruire, către Council Național de Asistență Juridică Garantată de Stat și Asociației Parajuriștilor din Moldova.

Programul de capacitate a avocaților a inclus 82 de avocați și a vizat următoarele tematici:

- 1) Procedura de determinare a dizabilității;
- 2) Standardele internaționale privind protecția socială a persoanelor cu dizabilități
- 3) Cadrul normativ național privind protecția socială a persoanelor cu dizabilități;
- 4) Standardele internaționale și cadrul normativ național privind dreptul la muncă al persoanelor cu dizabilități.

COMPONENTA 5: CAPACITAREA JUDECĂTORILOR

În anul 2022, CDPD în parteneriat cu Institutul Național de Justiție a realizat un program de capacitate a judecătorilor din cadrul Judecătoriei Bălți și Ungheni în perioada 22-31 martie 2022, la care au participat 63 de persoane (dintre care 43 femei și 20 bărbați) 20 judecători, 28 asistenți juridici și 15 grefieri.

Programul de capacitate a vizat următoarele tematici:

- 1) Mecanismele internaționale de protecție a drepturilor omului
- 2) Egalitatea și nediscriminarea
- 3) Accesibilitatea
- 4) Recunoașterea egală în fața legii (art. 12 CRPD)
- 5) Accesul la justiție al persoanelor cu dizabilități (art. 13 CRPD)
- 6) Dreptul persoanelor cu dizabilități la viața privată și de familie (art. 22-23 CRPD)
- 7) Dreptul persoanelor cu dizabilități la educație (art. 24 CRPD)
- 8) Dreptul la muncă al persoanelor cu dizabilități (art. 27 CRPD)
- 9) Dreptul persoanelor cu dizabilități la sănătate, abilitare și reabilitare (art. 25 - 26 CRPD)

Elaborarea Ghidului privind standardele internaționale și reglementările naționale în domeniul drepturilor persoanelor cu dizabilități

Pentru a oferi sprijin metodologic judecătorilor, asistenților judiciari, grefierilor și avocaților în timpul instruirii, CDPD a elaborat și difuzat un Ghid privind standardele internaționale și reglementările naționale în domeniul drepturilor persoanelor cu dizabilități. Ghidul a fost elaborat pentru a fi folosit de judecători și avocați ca suport pentru instruire, ca instrument de autoformare, precum și ca suport în procesul de emitere a hotărârii judecătorești privind cazurile ce vizează domeniul dizabilității. Ghidul a fost transmis Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) și Institutului Național al Justiției (INJ) pentru a fi recomandat Ghidul pentru utilizare de către toți judecătorii în cauzele care implică drepturile persoanelor cu dizabilități.

²<https://cdpd.md/drepturile-persoanelor-cu-dizabilitati-ghid-practic-pentru-para-juristi-si-alti-prestatori-de-asistenta-juridica-primara/>

Ghidul este disponibil în format electronic, este redactat într-un format care poate fi citit utilizând un software special pentru persoanele cu deficiențe de vedere și plasat pe site-ul CRPD³.

Elaborarea Studiului „Evaluarea legislației și politicilor în sectorul justiției prin Standardele Internaționale privind drepturile persoanelor cu dizabilități și Cadrul Internațional pentru Excelența Curții”⁴

Evaluarea accesibilității paginilor web ale instanțelor și autorităților judiciare

În total în cadrul acestei acțiuni au fost evaluată accesibilitatea web a 24 de instanțe judecătorești și autorități judiciare⁵.

Evaluarea accesibilității web a paginilor instanțelor judecătorești sa bazat pe liniile directoare WCAG 2.0 și sa referit în special la: Contrast + , URL evidențieri, Text mai mare, Spațiu text, Opriți animațiile, Dislexie prietenoasă/fonturi lizibile, Cursor, Masca de citire, Ghidul de citire, Bule, Înălțimea liniei, Aliniere text, Saturare, resetează tot, Mutați /ascunde widgetul.

Evaluarea politicilor interne a judecătoriilor Bălți și Ungheni privind integrarea dimensiunii de dizabilitate în organizarea activității judecătorești.

În cadrul acestui exercițiu a fost supus evaluării din perspectiva standardelor internaționale în domeniul drepturilor omului următoarele politici interne ce stau la baza organizării activității judecătorești Bălți ⁶și Ungheni⁷ în special cele care se referă la: Organigrama; Regulamentul privind organizarea și funcționarea Serviciului resurse umane; Regulamentul de activitate al Judecătorei; Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Secretariatului; Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Secției Sistematizare, Generalizare, Monitorizare a Practicii judiciare și Relații Publice; Rapoartele de activitate pentru anul 2020 și 2021; Planul anual de acțiuni al Judecătorei pentru anul 2022; Planul de achiziții a Judecătorei pentru anul bugetar 2021 inclusiv versiunea modificată a acestuia; Planul de dezvoltare a Judecătorei Model pentru anii 2021-2023

Evaluarea accesibilității fizice a instanțelor Judecătorești

Sediul central al Judecătorei Bălți din mun. Bălți⁸ inclusiv spațiul aferent și căile de acces spre a cesta; Sediul Judecătorei Bălți din Fălești⁹; Sediul Judecătorei Bălți din Sângerei¹⁰

Impact: Ca urmare a acțiunilor întreprinse de CDPD descrise în mai sus în prezentul capitol , 12 Instanțe Judecătorești au îmbunătățit accesibilitatea iar altele 2 se află în proces de executare a lucrărilor de accesibilizare.

³ <https://cdpd.md/standarde-internationale-in-domeniul-drepturilor-persoanelor-cu-dizabilitati/>

⁴ <https://cdpd.md/studiu-evaluarea-cadrului-normativ-national-si-a-politicilor-din-sectorul-justitiei-prin-prisma-standar-delor-internationale-privind-drepturile-persoanelor-cu-dizabilitati-si-a-cadrului-inter/>

⁵ <https://cdpd.md/raport-evaluarea-accesibilitatii-paginilor-web-ale-instantelor-si-autoritatilor-judiciare/>

⁶ <https://cdpd.md/raport-privind-evaluarea-judecatoriei-balti-prin-prisma-integrarii-dimensiunii-de-dizabilitate/>

⁷ <https://cdpd.md/raport-privind-evaluarea-judecatoriei-ungheni-prin-prisma-integrarii-dimensiunii-de-dizabilitate/>

⁸ <https://cdpd.md/raport-accesibilitate-judeca%cc%86toria-ba%cc%86lt%cc%a6i/>

⁹ <https://cdpd.md/raport-accesibilitate-judeca%cc%86toria-ba%cc%86lt%cc%a6i-sediul-fa%cc%86les%cc%a6ti/>

¹⁰ <https://cdpd.md/raport-accesibilitate-judeca%cc%86toria-ba%cc%86lt%cc%a6i-sediul-si%cc%82ngerei/>

II.ADVOCACY PENTRU POLITICI PUBLICE SENSIBILE LA

NECESITĂȚILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Ion Cibotărică, director program

Activitățile au fost realizate în conformitate cu Planul operațional al CDPD pentru anul 2022 au fost prevăzute următoarele direcții prioritare de activitate.

COMPONENTA 1: DOCUMENTE DE POLITICI PUBLICE CE VIN SĂ ABORDEAZE SPECIFIC NECESITĂȚILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

1. Modificarea Legii nr.105/2018 privind ocuparea forței de muncă și actelor normative subsecvente

Amintim că pe parcursul anului 2021, CPDP în cooperare cu alte organizații partenere, a promovat în fața Comisiei parlamentare Protecție Socială modificarea Legii nr. 105/2018 privind ocuparea forței de muncă.¹¹ Scopul modificărilor promovate a fost de a face ca măsurile de subvenționare să devină mai atractive pentru angajatori astfel ca să contribuie la creșterea ratei de angajare a persoanelor cu dizabilități. Aceste recomandări au fost integrate în textul legii pe etape. Prima etapă a modificărilor au fost operate prin Legea nr. 137 din 16.07.2020¹² prin care au fost acceptată majorarea procentului compensat de ANOFM pentru adaptare locului de muncă (art.38), introdusă noțiunea de angajare asistată, a fost redus termenul încheierii contractului individual de muncă pentru a beneficia de subvenție, de la perioadă nedeterminată la 18 luni.

A doua etapă a modificărilor Legii nr.105/2018, au fost realizate la inițiativa legislativă, a fost înregistrată la 10.03.2021 de deputatul Dan Perciun. Inițiativa conținea mai multe din recomandările formulate în studiul CDPD Propuneri de politici publice privind perfecționarea măsurilor de subvenționare pentru angajare persoanelor cu dizabilități prevăzute de art.36 și 38 din Legea nr. 105/2018¹³ (2020), care nu au fost cuprinse în amendamentele deja operate. Legea nr. 4 din 21.01.2022¹⁴ a introdus următoarele modificări a Legii nr.105/2018:

1. Extinderea noțiunii de adaptarea locului de muncă, astfel ca să fie subvenționate nu doar la echipamente, dispozitive și tehnologii dar și angajarea personalului de suport și adaptarea spațiului fizic.
2. Excluderea obligativității recomandării integrării în câmpul muncii menționate în certificatul de dizabilitate.
3. Majorarea cuantumului subvenției prevăzute de art. 36 până la 50% din salariu.

¹¹<https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/5452/language/ro-RO/Default.aspx>

¹² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122538&lang=ro

¹³ <https://cdpd.md/wp-content/uploads/2020/10/Propunere-politici-art.36-%C8%99i-38-din-Legea-105.2018.pdf>

¹⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129854&lang=ro

4. Completarea art. 38 cu prevederea că de această subvenție pot beneficia "angajatorii publici și privați, indiferent de tipul de proprietate și forma organizatorică-juridică"
5. Completarea legii cu un articol nou în scopul compensării cheltuielilor de transport pentru persoanele cu dizabilități.

În urma acțiunilor de advocacy realizate de CDPD și partenerii au fost promovată modificarea unor prevederi a Hotărârii Guvernului nr. 1276 din 26.12.2018 pentru aprobarea procedurilor privind accesul la măsurile de ocupare a forței de muncă.¹⁵ CDPD a prezentat o serie de propuneri la actul normativ, în scopul perfecționării procedurilor de punere în aplicare a Legii nr. 105/2018.

Drept rezultat, au fost operate următoarele modificări în acest act normativ, prin Hotărârea Guvernului nr. 321 din 18.05.2022¹⁶ și Hotărârea Guvernului nr. 786 din 16.11. 2022¹⁷. Principalele îmbunătățiri operate în documentul normativ sunt:

- La art. 36 și art. 38 durata minimă a contactului individual de muncă a fost redusă, de la 18 luni la 12 luni
- Mărimea subvenției acordată în baza art. 36 a fost majorată până la sumă egală de 80% din cuantumul salariului de bază, conform contractului individual de muncă al angajatului, dar nu mai mult de 50% din salariul mediu lunar pe economie pentru anul precedent (anterior a fost 30% din salariul mediu pe economie), pe un termen de 6 luni, pentru fiecare șomer angajat.
- Angajatorul are obligația de a menține raporturile de muncă cu persoanele angajate pe o perioadă de cel puțin 6 luni de la data încheierii perioadei în care primește subvenția.
- La art. 38, definiția "Adaptarea locului de muncă" a fost completată cu aspecte de țin de "utilizarea cu echipamente, dispozitive și tehnologii de acces, prin angajarea personalului de suport și prin adaptarea spațiului, ținând cont de necesitățile individuale ale persoanei cu dizabilități, pentru îndeplinirea atribuțiilor de serviciu".
- A fost aprobată Procedura de subvenționare a cheltuielilor de transport pentru persoanele cu dizabilități accentuate sau severe din rândul șomerilor care se angajează în câmpul muncii

2. Adoptarea Programului național privind ocuparea forței de muncă 2022-2026

În 2021, a fost inițiat Grupul de lucru pentru prezentarea problemelor pieței muncii și priorităților viitorului program de ocupare a forței de muncă 2022-2026, condus de MMPS. CDPD a fost inclus, alături de alte organizații ale persoanelor cu dizabilități în acest grup de lucru. Grupul de lucru s-a întrunit doar în două ședințe: august 2021 și ianuarie 2022.

Proiectul Programului de ocupare a forței de muncă a fost prezentat pe 18.07.2022 în lipsa unor consultări prealabile în cadrul Grupului de lucru. Proiectul nu conținea mențiuni privind persoanele cu dizabilități cum ar fi: indicatori privind rata de ocupare a persoanelor cu dizabilități, acțiuni privind creșterea rolului ANOFM și eficienței măsurilor afirmative de angajare.

¹⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122928&lang=ro

¹⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131322&lang=ro

¹⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134131&lang=ro

În cadrul Ședinței de consultare a proiectului, organizată de Comisia parlamentară protecție socială pe 22 iulie 2022, CDPD a insistat asupra necesității modificării și completării proiectului, cu referire la obligativitatea includerii acțiunilor pentru îmbunătățirea politicilor de ocupare, aceasta fiind o precondiție de aderare a RM la UE impusă de Comisia Europeană.

CDPD a pregătit avizul la proiectul Programului național privind ocuparea forței de muncă 2022-2026. În rezultatul opiniei comune înaintate de CDPD, AOPD și Motivație, Comisia parlamentară protecție socială, sănătate și familie a solicitat MMPS modificarea și completarea corespunzătoare a proiectului în conformitate cu opinia noastră. În rezultatul acestor acțiuni de advocacy propunerile înaintate de noi au fost incluse în textul final a Programului.

Prin Hotărârea Guvernului nr.785 din 16.11.2022 a fost aprobat Programul național pentru ocuparea forței de muncă pe anii 2022-2026 și a Planul de acțiuni privind implementarea acestuia

18

Prevederile de bază incluse în program:

- Au fost inclus un obiectiv specific "Obiectiv specific 3: Creșterea cu 4% a ratei de ocupare a persoanelor cu dizabilități către anul 2026". Cu următorii indicatori
 - Creșterea ratei de angajare a persoanelor cu dizabilități cu 4 puncte procentuale, până la 17,5 %, către anul 2026.
 - numărul persoanelor cu dizabilități angajate prin intermediul măsurilor active de ocupare crește cu 20%;
- Programul prevede următoarele acțiuni majore:
 - Realizarea unei campanii de informare pentru angajatori cu privire la practicile de recrutare incluzive, măsurile de adaptare rezonabilă a locului de muncă și avantajele angajării persoanelor cu dizabilități
 - Implementarea unui program de stagii și locuri de muncă pentru persoanele cu dizabilități în instituțiile de stat și sectorul privat
 - Revizuirea eficacității și eficienței serviciilor ANOFM, din perspectiva corespunderii necesităților persoanelor cu dizabilități, va fi o sarcină care revine în responsabilitatea Centrului pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Ministerului Muncii și Protecției Sociale și a Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă.
 - Facilitarea implementării măsurii de angajare asistată în rândul persoanelor cu dizabilități
 - implementarea metodei de angajare asistată a persoanelor cu necesități speciale,
 - Îmbunătățirea procedurilor de subvenționare a creării și adaptării locurilor de muncă pentru persoanele cu dizabilități, inclusiv examinarea oportunităților subvenționării și adaptării locurilor de muncă la distanță
 - Modernizarea subdiviziunilor teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, inclusiv cu asigurarea accesului pentru persoanele cu dizabilități
 - Îmbunătățirea statisticii naționale cu privire la ocuparea forței de muncă

3. Aprobarea Ghidului privind reguli de conduită pentru angajații Poliției cu privire la audierea, arestul și detenția persoanelor cu dizabilități.

La solicitarea Inspectoratului General de Poliție echipa CDPD a acordat suport metodologic și consultanță Inspectoratului pentru elaborarea Ghidului privind reguli de conduită pentru angajații Poliției cu privire la audierea, arestul și detenția persoanelor cu dizabilități aprobat prin Ordinul nr. 289 din 23.08.2023 a Inspectoratului General de Poliție

4. Aprobarea Hotărârii de Guvern privind aprobarea Programului de lucrări statistice pentru anul 2023 și hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Strategiei de Dezvoltare a Sistemului Statistic Național pentru perioada 2022-2030

La propunerea CDPD la aceste documente au fost înaintate următoarele completări.

- a se colecta și administra date statistice ținând cont de următoarele criterii de dezagregare: sex, vârstă, tip de dizabilitate, grad de severitate a dizabilității, etc.
- Integrarea "Pachetului de resurse SDG-CRPD" elaborat de OHCHR, care conține: Indicatorii privind drepturile omului pentru monitorizarea Convenției ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități" și "Îndrumări privind sursele de date"¹⁹ În particular cu referire la dreptul la muncă se recomandă unele ajustări în colectarea datelor Anchetei Forței de muncă. Metodologia aplicată necesită a fi îmbunătățită pentru că a facilita compararea cu datele altor state, dezagregarea datelor pentru a permite formularea unor eficiente măsuri de politici publice, respectarea recomandărilor Grupului de la Washington, ILOSTAT²⁰ și Pachetului de resurse OHCHR (2020) privind datele statistice la indicatorii de monitorizarea a art. 27 CRPD²¹.

COMPONENTA 2: PROCESUL DE MONITORIZARE CONTINUĂ A RESPECTĂRII DREPTURILOR PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI ESTE ÎNBUNĂTĂȚIT DE AUTORITĂȚI ÎN BAZA EFORTURILOR DE ADVOCACY DESFĂȘURATE DE CDPD

În urma acțiunilor de advocacy realizate de CDPD în parteneriat cu secretariatul AOPD Comisia parlamentară protecție socială, sănătate și familie, a format mai multe grupuri tematice, în cadrul Consiliului național privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Pe domeniul accesibilitate președintele Grupului a fost ales reprezentantul CDPD Ion Cibotărică.

Grupul tematic este o platformă în cadrul căreia sunt discutate și promovate acțiuni de îmbunătățire a situației în domeniul accesibilității. Din grup fac parte reprezentanți deputați, MMPS, MIDR, Agenția Supraveghere tehnică, organizații neguvernamentale din domeniu. Pe parcursul anului 2022 au avut loc 5 ședințe. La prima ședința CDPD a prezentat provocările principale în accesibilitate pentru persoanele cu dizabilități.

¹⁹ <https://www.ohchr.org/en/disabilities/sdg-crpd-resource-package>

²⁰ <https://ilostat ilo.org/resources/concepts-and-definitions/description-disability-labour-market-indicators/>

²¹ <https://www.ohchr.org/sites/default/files/data-sources-article-27.pdf>

În cadrul grupului au fost identificate prioritățile și pașii care urmează a fi realizați în 2022. S-a convenit că este necesar aprobarea unui plan național de acțiuni în domeniul accesibilității infrastructurii. CDPD a acordat suport Comisiei parlamentare în elaborarea demersului corespunzător către Prim-Ministra RM

În rezultat a fost aprobată decizia nr. 90 din 10.10.2022 privind instituirea Grupului de lucru pentru elaborarea Planului național de accesibilitate a clădirilor și spațiilor publice. Din partea organizațiilor persoanelor cu dizabilități din componența acestuia fac parte CDPD, Alianța Infonet, Asociația Nevăzătorilor, Asociația Motivație, AOPD.

În prezent sunt realizate lucrările pentru dezvoltarea Planului de acțiuni în domeniul accesibilității pentru anii 2023-2027. Planul de acțiuni va include un chestionar simplificat pentru evaluarea accesibilității inclusiv Cerințe minime de accesibilitate pentru asigurarea accesibilității în clădirile instituțiilor publice. Se urmărește ca Planul să prevadă un instrument on-line de colectarea a datelor pe o platformă accesibilitate.gov.md. De asemenea, Planul va include niște instrumente de impunere a autorităților să se conformeze cerințelor privind asigurarea accesibilității, la acreditarea periodică a instituțiilor educaționale și de sănătate. De asemenea, se prevede că Planul va permite alocarea unor fonduri din bugetul de stat pentru susținerea unor proiecte de accesibilizare a instituțiilor publice la nivel local.

COMPONENTA 3: CADRUL LEGAL ȘI NORMATIV INTEGREAȚĂ MAI MULTE PREVEDERI DE ACCESIBILITATE LA INFRASTRUCTURĂ ȘI INFORMAȚIE ÎN URMA PRACTICILOR DE LITIGARE

Îmbunătățirea cadrului normativ privind accesibilitatea la infrastructură

Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale a solicitat pe 03.12.2021, un aviz din partea organizațiilor membre a AOPD privind Chestionarul de evaluare tehnică a accesibilității infrastructurii. Chestionarul a fost elaborat de către CDPD în parteneriat cu Asociația Motivație în vederea realizării Planului de acțiuni privind implementarea Programului național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2017-2022 (aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 723 din 8 septembrie 2017)

Pe parcursul lunilor ianuarie -martie 2022 partenerii împreună DI Dumitru Croitoru (specialist principal din cadrul Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale) au lucrat la dezvoltarea unui nou model de chestionar. Au avut loc 9 ședințe de lucru în diverse formate și în final a fost aprobat un chestionar care 1. Trebuie să fie aplicat de diverse instituții (fără cunoștințe speciale în domeniul accesibilității) și 2. Poate permite generarea unor date comparative despre nivelul de accesibilitate a clădirilor.

Chestionarul a fost aprobat prin ordinul MIDR nr. 64 din 18.04.2022²²

²² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131104&lang=ro

COMPONENTA 4: REGLEMENTĂRILE TEHICE NAȚIONALE ÎN DOMENIUL ACCESIBILITĂȚII SUNT IMPLEMENTATE EFICIENT PENTRU INFRASTRUCTURA TARGHETATĂ DE CDPD.

Modificarea Legii nr. 60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități

CDPD în cooperare cu AOPD a inițiat procesul de advocacy pentru modificarea Legii nr. 60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. În acest scop, au fost realizate mai multe ședințe de lucru, printre care pe data de 18.11. 2022 cu organizațiile membre AOPD. Propunerile au fost sintetizate în următoarele recomandări principale redactate de reprezentanții CDPD Ion Cibotărică și Elena Stajilă

Modificările propuse pentru conținutul Legii nr. 60/2012 se referă la:

Domeniul 1: Accesul la justiție a persoanelor cu dizabilități -art. 10/1, art. 2

Domeniul 2: Viața independentă a persoanelor cu dizabilități -art. 47¹.

Domeniul 3. Dreptul la muncă al persoanelor cu dizabilități. -art. 34 alin. (4), art.34 alin. (7), art.38 alin. (1)

Domeniul 4: Accesibilitate art. 19 al. 1, art. 20 alin, (6), (7) și (8), art. 49 alin (3).

În urma acțiunilor de advocacy întreprinse modificarea Legii nr. 60/2012 a fost prevăzută în planul de acțiuni a guvernului pentru 2023.²³

Monitorizarea obiectivelor de infrastructură sub aspectul respectării normativelor de accesibilitate

În scopul asigurării condițiilor de accesibilitate și acordării asistenței tehnice pentru autoritățile municipale în vederea accesibilizării spațiului urban, din mun. Chișinău CDPD a monitorizat realizarea lucrărilor de reabilitare capitală a 29 obiective a spațiului urban.

1. Trecerea subterană de pietoni bd. Dacia – Traian- Decebal.
2. Parcul "La Izvor"
3. Grădina Publică "Ștefan cel Mare"
4. Parcul "Catedralei Mitropolitane"
5. Scuarul de pe strada Bucuriei
6. Parcul "Alunelul"
7. Parcul "Afgan" de pe str. Miron Costin
8. Scuarul din preajma uzinei "Mezon"
9. Bd. Moscovei
10. Căile de acces spre Centrul consultativ diagnostic sectorul Râșcani
11. Pasajul subteran bd. Renașterii.
12. Aleea de pe bd. Mircea cel Bătrân
13. Str. Ion Creangă în perimetrul UPS Ion Creangă și str. Belinski
14. Str. Bernardadzii,

²³ <https://www.mf.gov.md/sites/default/files/proiect-PAG-2023.pdf>

15. Str. Șciusev,
16. Str. Bănulescu Bodoni
17. Str. Pușkin
18. bd. Grigore Vieru inclusiv aleea pietonală și căile de acces spre monument situat pe bd. Grigore Vieru cu str. Ierusalim.
19. Scuarul și căile pietonale de la intersecția str. Sarmisegetuza și Cuza Vodă inclusiv căile de acces spre scuarul aflat în preajma intersecției menționate;
20. Căile pietonale și trecerea de pietoni de pe Calea Orheiului colț cu str. Studenților.
21. Strada Alexandru cel Bun
22. Strada Tighina
23. Strada 31 August
24. Bd. Dacia colț cu str. CuzaVodă,
25. Instalarea pavilioanelor privind amenajarea stațiilor de așteptare a transportului public pentru 50 de spații publice
26. Procesul de dotare și setare în conformitate cu standardele ISO cu sistem de semnalizare sonoră a semafoarelor la trecerile de pietoni, Hristobotev/Dacia; Ștefan cel Mare/ Pușkin; Ștefan cel Mare /Vlaicu Pârcălab; Ismail/Mitropolitul Varlaam; Cuza Voda/ Grenoble; Independenței/Hristobotiev și altele.
27. Căile pietonale de pe strada Albișoara
28. Scuarul pentru Drepturile Omului, Intrarea secundară în Parcul "Valea Morilor", pe strada Alexei Mateevici 113/2
29. Sediul Oficiului Național privind Ocuparea Forței De muncă inclusiv spațiul aferent și căile de acces spre acesta.²⁴

Au fost elaborate și expediate în adresa autorităților municipale mai multe cereri privind accesul la informații cu privire la proiectele tehnice a obiectivelor spațiului urban aflate în proces de reabilitare precum și petiții pentru înlăturarea neconformităților constatate de către CDPD în ceea ce privește neasigurarea conceptului de design universal de către autoritățile municipale.

Clubul de presă

La data de 15 iunie 2022, a fost organizat clubul de presă, a cărei tematică de discuții a fost: "Consultarea persoanelor cu mobilitate redusă în procesul de luare a deciziilor despre accesibilitatea pietonală și amenajarea spațiului urban din municipiul Chișinău".

Clubul de presă s-a desfășurat la Agenția de presă IPN în calitate de invitați au participat reprezentanții OSC-urilor , Direcțiilor din cadrul Primăriei, mas media inclusiv persoane cu dizabilități.²⁵

Advocacy pentru elaborarea și aprobarea Planului de acțiuni

Pe parcursul anului 2022 în parteneriat cu organizațiile membre a Platformei civice "Chișinăul accesibil pentru Toți" CDPD a realizat campania de advocacy pentru elaborarea și aprobarea de

²⁴<https://cdpd.md/raport-de-evaluare-a-conditiilor-de-accesibilitate-fizica-in-cadrul-directiei-generale-pentru-ocuparea-forței-de-munca-mun-chisinau-si-a-spatiului-public-aferent-situat-in-preajma-acestei-institutii/>

²⁵ <https://www.facebook.com/ipn.md/videos/985588675471032/>

către Consiliul municipal a Planului de acțiuni inclusiv a bugetului pentru punerea în aplicare a acestuia privind îmbunătățirea accesibilității în mun.²⁶

În rezultatul acțiunilor întreprinse de către CDPD și partenerii prin Decizia nr 23/2 din 27.12.2022 a fost aprobat Planul de acțiuni și prioritățile bugetare pentru anul 2023 în care sa reușit includerea acțiunilor pentru accesibilizarea spațiului public din mun. Chișinău inclusiv a fost asigurată acoperirea financiară pentru punerea în aplicare a acestora și anume:

Anexa 13 la Decizia CMC nr. 23/2 din 27.12.22 :

Acțiunea 4.2.Modernizarea /reconstrucția veceurilor publice, inclusiv îmbunătățirea accesibilității 4000000 MDL

Acțiunea 4.15. Programe municipale de amenajare și dezvoltare a infrastructurii pentru persoane cu nevoi speciale -5000000 MDL

Anexa 20 la Decizia CMC nr. 23/2 din 27.12.22:

I Construcția și reparația capitală a străzilor, inclusiv;

Acțiunea 9. Renovarea trotuarelor, zonelor pietonale și amenajarea arhitectural-urbanistică (inclusiv îmbunătățirea accesibilității a terenurilor adiacente str. Bd. Dacia, str. Calea Ieșilor, str. Șciusev, str. Alba Iulia, șos. Hâncești, str. Kiev str. Kogălniceanu, str. Mateevici, str. M. Cebotari, str. Pârcălab, str. Zelinschi)-225 000000 MDL

Acțiunea 10. Construcția obiectivelor de semafoare la intersecțiile(inclusiv dotarea cu echipamente cu semnal sonor pentru persoane cu dizabilități de vedere): str. Vadul lui Vodă, M Drăgan, Studenților, Florilor, Testișteanu, Vîrnav, NM Spătaru, Zadnipru, I. Vieru, , Dumeniuc, Dacia- Băcioii Noi, Decebal- Trandafirilor , A. Iulia – Luca Caragiale Sucevița, inclusiv crearea registrului semafoarelor și elaborarea proiectelor.-5000000 MDL

III. Întreținerea străzilor, inclusiv:

Acțiunea 10. Modernizarea intersecțiilor , inclusiv proiectării și dotarea cu echipamente cu semnal sonor pentru persoane cu dizabilități de vedere-7000000 MDL

Advocacy pentru constituirea mecanismului de participare

De către CDPD în parteneriat cu organizațiile membre a Platformei civice ”Chișinăul accesibil pentru Toți” a fost realizată campania de advocacy pentru crearea Consiliului consultativ din rândul persoanelor cu mobilitate redusă și a organizațiilor ce le reprezintă.

Din mai multe motive cum ar fi situația pandemică în mun. Chișinău cauzată de răspîndirea infecției Covid 19, declararea stării excepționale în domeniul sănătății publice, cât și din motivul declarării stării de urgență pe teritoriul Republicii Moldova în legătură cu declanșarea războiului în Ucraina, și preocupările autorităților municipale pentru a face față fluxului mare de refugiați din Ucraina, crearea Consiliului consultativ de participare din rândul grupului cu mobilitate redusă (GMR) pentru Primăria mun. Chișinău nu a fost prioritară.

De asemenea în cadrul ședinței a fost pus în discuție și aprobat proiectul Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului consultativ în baza căruia în anul 2023 urmează să fie numită componența nominală a Consiliului.

Litigarea în instanțe și utilizarea mecanismelor juridice.

În cadrul proiectului au fost inițiate 12 acțiuni de litigare în instanțe

²⁶ file:///C:/Users/User/Desktop/decizia%20nr_%2023%20bara%20%20din%2027_12_2022,%20Anexele%201-25.PDF

1. Asigurarea accesibilității pasajului subteran, lângă Centrul Comercial Mall Dova și Spitalul municipal nr.1
 2. Asigurarea accesului CDPD la documentele permise și de construcție în baza cărora s-au realizat lucrările de construcție a trecerii subterane din bd. Dacia, în apropiere de Spitalul Municipal nr. 1 și Centrul Comercial MallDova de la Direcția Generală Transport Public și Căi de Comunicație Chișinău.
 3. Asigurarea accesibilității pasajului subteran de pe strada Alecu Russo, sector Ciocana.
 4. Asigurarea accesibilității căilor pietonale pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, la intersecția cu str. Bulgară.
 5. Crearea trecerii pentru pietoni la nivelul solului pe bd. Dacia în preajma Spitalului Municipal nr. 1 și Centrul Comercial MallDova.
 6. Obligarea Agenției de Stat pentru Supraveghere Tehnică pentru efectuarea controlului inopinat privind nerespectarea standardelor de accesibilitate de către autoritățile municipale la amenajarea căilor pietonale la intersecția străzilor Bulgară și bd. Ștefan cel Mare și Sfânt.
 7. Asigurarea accesibilității căilor pietonale de pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt din preajma Magazinul Unic și Compania Moldtelecom SA.
 8. Obligarea Agenției de Stat pentru Supraveghere Tehnică pentru efectuarea controlului inopinat privind nerespectarea standardelor de accesibilitate de către autoritățile municipale la amenajarea căilor pietonale de pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt din preajma Magazinului UNIC, și Companiei Moldtelecom SA
 9. Asigurarea accesibilității căilor pietonale pe căile de acces spre Catedrala Nașterea Domnului și Parcul Catedralei, în apropierea intersecției străzilor Bănulescu Bodoni cu Dosoftei.
 10. Obligarea Direcției Generale Căi și Comunicații pentru amenajarea în conformitate cu conceptul de design universal a stației de așteptare a transportului public situată în preajma Agenției Servicii Publice aflată pe adresa Mihai Viteazu 11/1. (Anexa 37-48)
 11. Cauza CDPD versus autoritățile municipale privind asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități locomotorii la drum și transport în preajma Spitalului Municipal nr. 1 și a Centrului Comercial MallDova
 12. Cauza indicatorii stradali instalați cu încălcarea cerințelor de accesibilitate și securitate pentru persoanele cu dizabilitate de vedere
- Impactul acțiunilor întreprinse de CDPD în parteneriat cu organizațiile membre a platformei civice "Chișinăul accesibil pentru toți" în 2022.
- A fost stabilită o practică pozitivă privind autoorganizarea grupurilor cu mobilitate redusă (GMR) în ceea ce privește elaborarea recomandărilor pentru Planul de acțiuni și consultarea priorităților bugetare pentru anul 2023.
- Planul a fost elaborat prin cooperarea dintre organizațiile din Platforma "Chișinăul Accesibil pentru TOȚI" și subdiviziunile Primăriei mun. Chișinău. Planul conține priorități bugetare concrete pentru accesibilitatea în diverse sectoarele ale orașului în special intersecții, trotuare, parcuri, instituții educaționale și de sănătate, clădiri municipale, inclusiv dotarea semafoarelor cu sistem de semnalizare sonoră.
- La insistența CDPD în premieră Consiliul municipal a aprobat alocarea mijloacelor financiare pentru punerea în aplicare a Programelor municipale de amenajare și dezvoltare a infrastructurii pentru persoane cu mobilitate redusă în valoare de 5 milioane MDL

Organizațiile membre a Platformei civice "Chișinăul accesibil pentru Toți" în anul 2022 au fost consolidate și au acționat în comun pentru promovarea accesibilității în mun. Chișinău.

Publicul și autoritățile locale văd accesibilitatea spațiului public ca o problemă de înaltă prioritate. Astfel în ultima perioadă de timp tot mai des lucrările de renovare a spațiului public din mun. Chișinău sunt realizate cu respectarea standardelor de accesibilitate fără intervenția din partea Platformei civice "Chișinăul accesibil pentru Toți". De exemplu.

- Amenajarea grupurilor sanitare publice accesibile în parcurile Chișinăului;
- Eliminarea bordurilor și instalarea pavajului tactil la intersecții în fața trecerii pentru pietoni;
- Dotarea semafoarelor cu sistem de semnalizare sonoră;
- Eliminarea semisferelor de beton și a altor obstacole din căile pietonale;
- Amenajarea băncilor de-a lungul trotuarelor evitând instalarea acestora pe platforme.
- Instalarea pavilioanelor pentru așteptarea transportului public în conformitate cu conceptul de design universal.

Conștientizarea de către autoritatea publică locală a importanței creării Consiliului consultativ din rândul reprezentanților grupului cu mobilitate redusă pe lângă Primăria mun. Chișinău. Astfel autoritățile locale vor primi suport și vor avea oportunitatea de a fi consultați de GMR pentru îmbunătățirea accesibilității în locații prioritare din mun. Chișinău. Transferul de experiență/practici pozitive, în ceea ce privește accesibilizarea spațiului urban în alte localități de exemplu or. Ialoveni, Strășeni, Cahul.

III.RĂSPUNSUL CDPD LA CRIZA UMANITARĂ PROVOCATĂ DE RĂZBOIUL DIN UCRAINA.

Adela Gonciar , directoare program

CDPD împreună cu alte organizații a societății civile în anul 2022 a încercat să vină cu un răspuns la criza umanitară ca urmare a războiului declanșat de către Federația Rusă în Ucraina, în special în ceea ce privește oferirea suportului refugiaților persoane cu dizabilități și membrilor familiilor acestora. Răspunsul CDPD la criza umanitară sa referit în special la:

- Evaluarea centrelor de cazare temporară a refugiaților din Ucraina din perspectiva asigurării condițiilor de accesibilitate inclusiv a serviciilor acordate refugiaților în cadrul acestora.
- Consiliere juridică
- Informare consultare și asistență legală ICLA
- Case management
- Ajutor material individual oferit în baza evaluării necesităților individuale a beneficiarilor.
- Suport pentru acomodarea rezonabilă a centrelor de plasament temporar inclusiv a proprietarilor de locuință privată care practică cazarea refugiați persoane cu dizabilități.
- Oferirea pachetelor cu produse alimentare și igiene.

Evaluarea Centrelor de cazare temporară a refugiaților din Ucraina

Pe parcursul anului 2022 au fost evaluate 30 de centre de plasament temporar dintre care doar 2, la momentul evaluării, asigurau condiții minime de accesibilitate și anume:

Azilul pentru bătrâni și persoane cu dizabilități Valea Rediului 16 și Centrul Creștin Sfântul Ilie satul Bălțata raionul Criuleni

În urma acțiunilor de advocacy întreprinse de către CDPD au fost asigurate condiții minime de accesibilitate în cadrul Centrului de Plasament de la Greblești raionul Strășeni și anume a fost ceată o rampă accesibilă ce permite accesul utilizatorilor de scaun rulant în interiorul clădirii. De asemenea au fost eliminate unele bariere din interiorul clădirii, precum și au fost instalate unele elemente de accesibilitate în grupul sanitar.

De asemenea cu suportul oferit de CDPD Asociației Fiecare Contribuie pentru Schimbare a fost accesibilizat grupul sanitar din cadrul Centrul de intervenție timpurie din cadrul Centrului de sănătate a Medicilor de familie din or. Criuleni.

Adițional în urma suportului oferit de către CDPD proprietarilor de locuință privată au fost acomodate rezonabil 7 locuințe în care sunt cazate persoane cu dizabilități refugiate din Ucraina.

Suportul oferit a fost pentru accesibilizarea camerelor de WC și a camerei de baie precum și camerelor de dormit prin oferirea paturilor multifuncționale care pot fi adaptate la necesitățile individuale a persoanelor cu dizabilități.

Case management

Serviciul de case management a fost dezvoltat pentru persoane cu dizabilități refugiați din Ucraina. Astfel în perioada octombrie -decembrie 2022 serviciul de case management a prelucrat și au oferit asistență pentru 358 de solicitări din partea refugiaților persoane cu dizabilități din Ucraina, dintre care 111 bărbați, 224 femei, 13 fete și 10 băieți sub vârsta de 18 ani

Ajutor material individual acordat persoanelor cu dizabilități refugiate din Ucraina (IPA)

CDPD pe parcursul anului 2022 a reușit să acorde ajutor material individual pentru 136 refugiați persoane cu dizabilități dintre care 28 bărbați 108 femei. Ajutorul material individual oferit de CDPD a constat în :

- Asigurarea cu produse alimentare inclusiv produse alimentare speciale (fără gluten și lactoză).
- Produse de igienă personală inclusiv scutece pentru adulți.
- Vaucere pentru procurarea hainelor și a încălțăminte de iarnă.
- Vaucere pentru procurarea medicamentelor și acoperirea costurilor pentru petrecerea investigațiilor medicale și a medicilor specialiști
- Asigurarea cu echipament medical pentru monitorizarea stării de sănătate. (Tonometre și glucometre electronice cu voce)
- Scaune mobile cu WC pentru adulți, cârje, bastoane inclusiv pentru nevăzători precum și premergătoare.

Informare consultare și asistență juridică (ICLA)

Juriștii CDPD au oferit servicii de informare, consultare și asistență juridică pentru 150 refugiați persoane cu dizabilități 159 refugiați persoane cu dizabilități dintre care 49 bărbați și 110 femei.

Astfel 57 de persoane au beneficiat de informare
50 de persoane au beneficiat de consultație juridică
52 de persoane care au beneficiat de asistență juridică.

Linia fierbinte CDPD- 080008800

În scopul asigurării accesului refugiaților persoane cu dizabilități la serviciile și ajutorul oferit de către CDPD refugiaților inclusiv a altor organizații ce au venit cu un răspuns la criza umanitară, CDPD în luna octombrie a dezvoltat și a pus la dispoziția beneficiarilor linia fierbinte 080008800 prin intermediul căreia 4 manageri de caz angajați de către CDPD ofereau asistență refugiaților de luni -duminică în intervalul orelor 8.00-18.00

Studiu privind Evaluarea necesităților refugiaților cu dizabilități din Ucraina

În perioada octombrie-decembrie 2022 CDPD a realizat Studiu privind Evaluarea necesităților refugiaților cu dizabilități din Ucraina²⁷

Studiul realizat sa focusat în special pe: Documentare și înregistrare; Locuință; Venituri și acces la muncă, Acces la serviciile medicale și educaționale; Asistență; Asigurare și integrare.

Studiul realizat a fost transmis spre informare autorităților publice naționale relevante inclusiv agențiilor ONU și a altor parteneri internaționali care oferă suport Republicii Moldova pentru a face față crizei umanitare.

Adoptarea Hotărârii de Guvern nr. 21 din 18.01.2023 privind acordarea protecției temporare persoanelor strămutate din Ucraina²⁸

Informarea persoanelor cu dizabilități refugiate din Ucraina

În scopul informării persoanelor cu dizabilități refugiate din Ucraina despre serviciile oferite de CDPD refugiaților în special în ceea ce privește serviciul de Case-management , ICLA, Ajutor material individual precum și pentru promovarea liniei fierbinți 080008800, CDPD a dezvoltat și a promovat pe canalul de YouTube, pagina de Facebook a CDPD Moldova și alte rețele sociale inclusiv Dopomoga un spot video în format accesibil, în limba ucraineană însoțit de sub titre, care a fost de asemenea asigurat cu interpretare în limbajul semnelor. "Asistență pentru persoanele cu dizabilități, strămutate temporar din Ucraina"²⁹

Acest spot a fost vizionat de peste 150000 vizitatori.

²⁷ <https://cdpd.md/evaluarea-necesitatilor-refugiatilor-cu-dizabilitati-din-ucraina/>

²⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135260&lang=ro

²⁹ <https://www.facebook.com/cdpdmd/videos/1867382706934375>

BUGETUL CDPD 2022

CDPD în anul 2022 al 4 an consecutiv pentru bugetarea cheltuielilor stabilite conform Planului operațional a aplicat bugetul consolidat. Astfel bugetul consolidat al CDPD pentru anul 2022 a constituit: 5106421,82 MDL

Partener/ Finanțator	Scopul finanțării	MDL
<i>AO Reprezentanta IM Swedish Development Partner din Suedia</i>	Suport pentru implementarea planului strategic al CDPD	1 654091,49
<i>Chechi and Company /DEXIS/USAID</i>	Suport în dezvoltarea și implementarea politicilor privind accesul la justiție pentru persoanele cu dizabilități	484196,06
<i>European Disability Forum</i>	Dizabilitate solidaritate	1 233277,97
<i>Fundatia Est EUROPEANA</i>	Împreună dezvoltăm servicii de angajare incluzivă a persoanelor cu dizabilități în mun. Chișinău și r. Criuleni	533811,15
<i>Norwegian Refugee Council</i>	”Îmbunătățirea mediului de protecție pentru refugiații ucraineni cu dizabilități din Republica Moldova	636 952,41
<i>RC Millenium DPI Partners</i>	Îmbunătățirea accesului la justiție pentru persoanele cu dizabilități	352 080,82
<i>Fundația Soros Moldova</i>	Inițiativa civică pentru promovarea mobilității pietonale în mun. Chișinău	4942,01
<i>PNUD/ OHCHR</i>	Program de stagiere/ schimb de experiență a OPD-urilor din regiunea Transnistreană	130240
<i>Activitate economica.</i>	Servicii de consultanță acordată contra plată	40829,91
<i>Ministerul Finanțelor RM</i>	Subvenționarea pentru menținerea locurilor de muncă CDPD	36000
Total		5106421,82